

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 011.895/83-ZPO

Příloha III

~~T a j n é~~

Výtisk č. : 31

Počet listů: 8

Z P R Á V A

o přípravě zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy v Praze ve dnech 6. - 7. dubna 1983

I.

Na závěr pražského zasedání politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy byla Československá socialistická republika jako jeho pořadatelka pověřena, aby jménem členských států Varšavské smlouvy zajistila rozšíření Politické deklarace jako oficiálního dokumentu OSN a informovala o ní všechny účastnické státy Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Zároveň politický poradní výbor Varšavské smlouvy uložil výboru ministrů zahraničních věcí, aby projednal na svém nejbližším zasedání během 3 - 4 měsíců otázky dalších kroků zaměřených na uvádění iniciativ Politické deklarace, především návrhu Smlouvy o vzájemném nepoužití síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a Severoatlantického paktu, do života. Zasedání ministrů zahraničních věcí se koná v členských zemích postupně podle abecední posloupnosti. Nyní je řada na Československu.

V duchu tohoto mandátu přistoupilo federální ministerstvo zahraničních věcí prostřednictvím zastupitelských úřadů a diplomatických misí ke splnění tohoto úkolu. Již 7. ledna byla Politická deklarace předána spolu s podrobným výkladem generálnímu tajemníku OSN, J. Pérézovi de Cuellar, který ji vydal jako oficiální dokument OSN a v několika svých veřejných vystoupeních její návrhy podpořil.

Politická deklarace byla v průběhu pěti týdnů předána s jednotným výkladem vládám 134 států všech kontinentů, včetně účastnických států KBSE. Předávání probíhalo na poměrně vysoké úrovni, vedoucí čs. zastupitelských úřadů seznamovali s novými mírovými iniciativami vysoké představitele země působnosti - prezidenty, předsedy a členy vlád, předsedy a členy parlamentů a vedoucí činitele na MZV. Deklarace byla rovněž předána bratrským komunistickým a dělnickým stranám, sociálně demokratickým, socialistickým a revolučně demokratickým stranám, jakož i představitelům mezinárodních organizací a významných mírových hnutí.

Jedinou zemí, která odmítla Politickou deklaraci převzít, byla Albánie. ALR se neúčastnila KBSE a ze známých důvodů odmítá přijímat dokumenty Varšavské smlouvy.

Politická deklarace našla v převážné většině zemí pozitivní odezvu. Přesto, že se v některých kapitalistických ale i rozvojových zemích pokoušely jejich pravicově orientované sdělovací prostředky negovat význam a zkreslit obsah deklarace, výrazně převažuje souhlas světové veřejnosti s mírovými návrhy Varšavské smlouvy a je vyvíjen tlak na tamní vlády, aby Politickou deklaraci seriózně projednaly a daly jí také potřebnou podporu. Politickou deklaraci uvítaly četné politické strany a mírová hnutí na Západě.

Země NATO byly šíří, konkrétností a propracovaností mírových iniciativ překvapeny, a proto zatlačeny i do defenzívy. Po prvních pokusech Reagana, Thatcherové, Mitteranda a jiných

odbyť Politickou deklaráci jako pouhé opakování dřívějších návrhů SSSR a Varšavské smlouvy, či jako součást komunistické propagandy, došlo velmi rychle k určité krystalizaci názorů v politické špičce v některých z těchto zemí. Původní negativní nebo znevažující stanoviska byla poté poněkud modifikována v tom smyslu, že Politická deklaráce je závažný dokument, který si zaslouží řádného prostudování i příslušné odpovědi. Pozornost byla soustředěna na ústřední z řady předložených návrhů, na návrh uzavření Smlouvy o vzájemném nepoužití síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a NATO. Ze žádné ze zemí NATO se neozvalo přímé odmítnutí Politické deklaráce, resp. Smlouvy, i když v této souvislosti bylo položeno mnoho otázek, vysloveny i pochybnosti a namnoze projevena nedůvěřivost v reálnost takového návrhu.

Socialistické země, které nejsou členy Varšavské smlouvy, i rozvojové země, které si kladou cíle socialistické výstavby, vyslovily Politickou deklaráci plnou podporu. Příznivý ohlas byl zaznamenán i ve většině neutrálních a nezúčastněných zemí. Politická deklaráce byla vzpomenua při zahájení nových jednání v Madridu, v Ženevě i na VII. summitu nezúčastněných zemí v Dillí.

Zatím došlo 11 oficiálních odpovědí, většinou pozitivních, některé spřátelené země vyjádřily svoji podporu ve veřejných prohlášeních. Švýcarsko a Japonsko se vyslovily pouze obecně. Překvapivě pozitivní vztah k Politické deklaráci vyslovila Argentina.

Odpovědi budou docházet pomaleji, země NATO se pravděpodobně vyjádří až po vzájemných konzultacích a po zasedáních orgánů NATO. Čekaly ostatně i na výsledek parlamentních voleb v NSR a na poznatky z cesty viceprezidenta USA Bushe do několika zemí západní Evropy. Přesto jsme z těchto zemí stále dotazováni, kdy a kde Varšavská smlouva zveřejní navrhovaný text Smlouvy o vzájemném nepoužití síly a zachování mírových vztahů.

Federální ministerstvo zahraničních věcí řídí každodenně prostřednictvím zastupitelských úřadů celou akci seznamování s Politickou deklarací a získávání ohlasů na ni. O všech poznatcích a odpovědích vydává pravidelně týdně bulletin, seznamuje s nimi zdejší zastupitelské úřady zemí Varšavské smlouvy a instruuje vybrané ZÚ ČSSR. Tuto činnost FMZV přátelé oceňují a zdůrazňují, že poprvé v historii Varšavské smlouvy byl její dokument tak důkladně a v tak širokém měřítku uveden ve známost.

Po konzultaci s přáteli bude na pražském zasedání výboru ministrů zahraničních věcí navržena taktika trpělivě pokračovat v propagaci našich mírových iniciativ, vysvětlovat jejich smysl a užitečnost se záměrem udržovat stálý dialog s našimi partnery především ze svazku NATO a z účastnických zemí KBSE, ale netlačit je k okamžité odpovědi. Naše ukvapenost by mohla mít za následek negativní odpověď, kdy pro námítky či nescouhlas s jedním z článků mohla by být odmítnuta Smlouva jako celek. Proto se doporučuje také nespěchat se zveřejněním textu Smlouvy až do té doby, kdy bude druhá strana, t.j. především země NATO, na řádné jednání s námi připravena a kdy konstruktivní dialog o těchto otázkách bude již zahájen.

Sovětští soudruzi doporučují, abychom v nejbližší době plánovali meziministerské konzultace se zeměmi NATO /sami jich již několik zorganizovali/. Dojednání čs. ministra zahraničních věcí s Genscherem. FMZV právě uskutečnilo konzultace s Kanačou a USA na úrovni náměstka ministra. Pro pokračování v dialogu s partnery bude využito výsledků zasedání výboru ministrů zahraničních věcí Varšavské smlouvy.

II.

Zasedání výboru ministrů zahraničních věcí Varšavské smlouvy se sejde poprvé v Praze ve dnech 6. - 7. dubna 1983. Na tomto zasedání budou v souladu s úkolem daným pražským zasedáním politického poradního výboru Varšavské smlouvy posouzeny "další kroky k realizaci návrhu na uzavření Smlouvy o vzájemném nepoužití síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy VS a NATO, jakož i provedena výměna názorů v otázce odstranění chemických zbraní z Evropy". Takto stanovený program zasedání nijak nevylučuje obsáhnout v projevech ministrů, jakož i v komuniké větší šíři problematiky než obsahují tato dvě témata. Vyhoví se tím i rumunským soudruhům, kteří při předběžných konzultacích o programu zasedání vznesli celou řadu svých, z pražského zasedání PPV VS dobře známých návrhů a doporučení. Možno očekávat, že RSR bude především prosazovat otázku odstranění raket, snižování vojenských rozpočtů jako prioritní.

Jednání na úrovni expertů budou zahájena v Praze 25. března 1983, náměstci ministrů zahraničních věcí se sejdou 5. event. i 6. dubna.

Bylo doporučeno, aby přílety ministrů byly plánovány na den 6. dubna dopoledne, vlastní zahájení zasedání se uskuteční týž den v 15 hodin. Počítá se rovněž s odlety delegací v pozdějších odpoledních hodinách po skončení zasedání výboru ministrů. Zasedání výboru ministrů zahraničních věcí se bude konat v Černínském paláci, ubytování delegací včetně expertů bude v hotelu Praha.

Navrhuje se, aby předseda vlády ČSSR s. L. Štrougal uspořádal za účasti dalších činitelů pro delegace dne 6. dubna 1983 slavnostní večeři.

Jak je při zasedáních výboru ministrů zahraničních věcí Varšavské smlouvy obvyklé, bývají ministři přijati hlavou státu. Proto se doporučuje, aby po skončení zasedání výboru ministrů,

t.j. dne 7. dubna 1983, byli vedoucí delegací přijati generálním tajemníkem ústředního výboru KSČ a prezidentem republiky s. Gustá-
vem Husákem na Pražském hradě.

Organizací zasedání výboru ministrů je pověřeno federální ministerstvo zahraničních věcí, které bude průběžně konzultovat podstatné politické otázky. Po skončení pražského zasedání předloží ministr s. B. Chňoupek zprávu předsednictvu ústředního výboru KSČ a vládě ČSSR.

III.

Pro přípravu pražského zasedání výboru ministrů zahraničních věcí Varšavské smlouvy byli vysláni do jednotlivých členských zemí zvláštní vyslanci, aby s ministry zahraničních věcí a pracovníky MZV prokonzultovali program a datum zasedání, jakož i hlavní myšlenky komuniké. Při těchto předběžných konzultacích bylo odsouhlaseno, že na zasedání výboru ministrů bude přijat jediný dokument - krátké komuniké - protože nedávná Politická deklarace se dotkla veliké šíře problémů a obsahuje celý komplex různých, vzájemně se doplňujících mírových iniciativ. Ty komuniké samozřejmě nechce opakovat, ale soustředí se především na hlavní otázky, které budou na zasedání výboru ministrů zahraničních věcí meritorně posuzovány. Jeho prvotní verze je právě konzultována s partnery a bude společně projednána na expertní úrovni od 25. března 1983.

Komuniké je psáno v mírném tónu, nikoho adresně nenapadá, nejsou tedy ani jmenovány přímo USA ani americký imperialismus. Pouze se říká, že "imperialistické kruhy se i nadále snaží o ještě výraznější zotřetí vztahů mezi státy a skupinami států... o rozpoutání nového, mimořádně nebezpečného kola závodů v jaderném zbrojení....". Jsou tedy i tímto vytvořeny podmínky pro to, aby se Západ mohl postavit ke komuniké vážně.

Úvodní část komuniké vychází z konstatování, že v období od lednového zasedání PPV VS "dále vzrostla aktivita sil, které se zasazují o upevnění míru, ozdravení mezinárodní situace, pokračování a rozšíření procesu uvolňování mezinárodního napětí". Tyto síly také přijaly návrhy Politické deklarace jako jedinou realistickou alternativu k jaderné válce. Komuniké poukazuje na pozitivní úlohu, kterou v současné etapě sehrávají v mezinárodní politice země Varšavské smlouvy a zdůrazňuje se potřeba pokračovat v rozvíjení politického dialogu mezi státy s rozdílným společenským zřízením.

Druhá část komuniké je soustředěna na výměnu názorů výboru ministrů na reakci ve světě na Politickou deklaraci i na poznatky z kontaktů a konzultací, které byly bilaterálně vedeny se zeměmi NATO. Poukazuje se na zkušenost, že se oprávněně zájem ostatních zemí soustředil na návrh Smlouvy o nepoužití síly a zachování mírových vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a NATO. Konstatuje se, že země NATO přislíbily vážně prostudovat návrhy obsažené v Politické deklaraci. Komuniké vyslovuje naději, že "toto zkoumání bude seriózní a nezájaté a bude provedeno z pozice konstruktivního zájmu o upevnění míru ...". Komuniké dále rozpracovává Politickou deklaraci a vyjadřuje ochotu napomoci zemím NATO k lepšímu chápání smyslu návrhu Smlouvy. Navrhuje posouzení takových otázek, jako jsou "obsah a rozsah možných závazků podle Smlouvy, jejich vzájemný vztah k závazkům podle Charty OSN, podle Závěrečného aktu KBSE i podle jiných dvoustranných dohod spolupráce při zajišťování dodržování závazků podle Smlouvy". Projevuje se také připravenost posoudit i další otázky, které v souvislosti s návrhem Smlouvy mohou vzniknout.

Jde nám o to, abychom neztratili nic z mírového nástupu účinného lednovým zasedáním PPV VS, a proto se v komuniké nabízí možnost pokračovat v bilaterálních konzultacích s členskými státy NATO i s dalšími zainteresovanými státy, aby se později mohlo přejít ke konzultacím na mnohostranném základě.

Třetí část komuniké je věnována otázce odstranění chemických zbraní z Evropy. Formulace reagují jak na připomínky Západu, tak i RSR. Vychází se z toho, že radikálním řešením problému odstranění chemické války bylo by uzavření mezinárodní úmluvy o zákazu a likvidaci chemických zbraní, o čemž se t.č. vedou jednání ve Výboru OSN pro odzbrojení v Ženevě. To však nevyklučuje paralelní jednání o praktických opatřeních, která by sledovala stejný cíl v rámci evropského kontinentu. Má se na mysli řešit tuto otázku po etapách nejdříve ve střední Evropě a event. v dalších oblastech, později v rámci celé Evropy, aby se nakonec dospělo k likvidaci chemických zbraní na celém světě. Vzhledem k tomu, že z některých západoevropských zemí se k takovým záměrům ozvaly kladné ohlasy, vyslovuje komuniké ochotu zemí Varšavské smlouvy zahájit pracovní kontakty o těchto otázkách.

Ve čtvrté části se komuniké dotýká probíhajících jednání k otázkám odzbrojení. Konstatuje se, že přes pozitivní návrhy SSSR nebylo na ženevských sovětsko-amerických jednáních dosaženo minimálního pokroku. Vyslovuje se vážné znepokojení nad úmyslem rozmístit nové americké rakety středního doletu v západoevropských zemích, což by samozřejmě vytvořilo kvalitativně novou a krajně nebezpečnou situaci v Evropě a současně ztížilo možná jednání o odzbrojení. V souvislosti s jednáními o SOSV ve Vídni se připomínají nedávné návrhy ZSS na snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě. Komuniké apeluje na úspěšné a urychlené ukončení madridské schůzky přijetím dokumentu, který by poskytl mandát na svolání celoevropské konference na upevnění důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě. Komuniké vychází vstříc požadavkům našich západních partnerů ochotou podepsat tento dokument na úrovni ministrů zahraničních věcí.

V závěru se navrhuje místo konání příštího zasedání výboru ministrů zahraničních věcí v Sofii. Volné pojetí komuniké nevyklučuje, aby do něho byly zapracovány případně i další, výbo-rem ministrů zahraničních věcí dotčené otázky.

V Praze dne 15. 3. 1983